

Pred nevihto.

Milka, Tilka in Marjeta
ob studencu rajajo,
Tinček na piščalko piska,
ko oblački vstajajo.

Tinček pa neutrudno piska,
kliče vodnega moža,
ki za mlinom včasih vriska
in iz vode se smehlja.

Sonce skriva se, zardele
deklince že gledajo
se v potočku in vesele
v travici posedajo.

Zdajci je kolo ustavil,
v vetru divje zahrumel,
da so deklince zbežale,
Tinček plašno zaihtel.

Winkler Venceslav:

Gosli brez strun.

Takih gosli zdaj ni več. Andrejček jih je dobil s hribov od starega očeta, toda takrat so imele še vse strune in pele so, da je šlo na vrisk in poskok. Kadar so ljudje uzrli mladega godca, so pustili delo in šli za njim do prve krčme. Tam so začeli piti in plesati, tri dni in tri noči se niso premknili nikamor. Sredi pesmi je pa Andrejček vstal in mirno povedal, da je že dosti. Spravil je gosli in odšel, ljudje so se pa vrnili na delo in zdelo se jim je, da se ni zgodilo nič posebnega, tudi nobenega greha niso videli pri vsem tem in njive so ravno tako obdelali, kakor bi jih drugače.

Andrejček je pa hodil po svetu, obiskoval revne in bogate, smejal se vsem in živel, kakor se pač živi: malo z lokom, malo z dolgimi prsti. Dvorov in gradov ni obiskoval, rad bi jih videl, a jih je bilo malo in težko je bilo priti do njih. Tudi vil in škratov ni srečal nikjer. Če je vprašal po njih, so se mu ljudje zasmejali.

Takrat so deželo krog in krog varovali železni zidovi. Andrejček je hodil tri dni pod njimi, da je našel vrata.

»Rad bi šel kam v svet,« je rekel stražarju.

»Dobro,« mu je ta odgovoril, »daj mi eno struno! Tako lepo ti poje, kakor malokomu. Toda polno godcev gre tod mimo in ko bi se hotel vrniti, bi te ne razločil več.«

Andrejček je odtrgal struno in stopil v tujo deželo.

»Joj,« je vzkliknil, »saj tukaj je kot pri nas!«

Seveda je bilo. Prav taki ljudje so hodili po cestah, tudi lepo so pozdravljali, le pretihi so bili. Ko so zagledali godca, so se ozrli oprezno okoli sebe, nato pa zaprosili s hrepenečim glasom:

»Daj, zaigraj nam pesem!«

Andrejček je videl, da jim je hudo, da težko živijo, vzela je lok in zaigral jim je kot še nikoli nikomur.

Nenadoma so pa prišli črni ljudje z železnimi biči. Planili so na godca in ga pognali, odkoder je prišel.

Bežal je v domovino.

»Vrni mi struno!« je zaprosil stražarja pri vratih.

»Ne morem!« je rekel. »Napel sem jo med dve palici, veter je pihal vanjo in tako lepo je zvenela. Toda veter je zrasel, izpremenil se v burjo in mi odnesel struno.«

»No, tukaj ne morem pomagati,« je vzdihnil godec. Šel je od vasi do vasi in godel samo po treh strunah. Pesem je bila zmeraj lepša, nazadnje je prišel glas o njej že do samega cesarja.

»Pokličite mi godca!« je ukazal vojakom.

Prijeli so Drejčka in ga pripeljali predenj.

»Zaigraj mi pesem!« je ukazal cesar, ki se je dolgočasil od brezdolja.

Godec je nastavljal lok in začel. Najprej o zemlji, o tihi zemlji, ki je polna bogastva in bridkosti. Lesene kočice se skrivajo pod hribi in se pogovarjajo z zelenim poljem. Bele ceste vriskajo mimo koč in hitijo nekam daleč, daleč, morda v velika lepa mesta, morda čez hribe, skozi gozdove, da nazadnje nekje kar same od sebe izginejo. Po zemlji pa hodi trpljenje, nekdo ga je poslal na svet, nekdo je kriv, da je prišlo. Tako je pel godec, nato za hip prenehal in nadaljeval s trepetajočim glasom o svobodi. Sredi pesmi se je ustavil.

»Zakaj si prenehal?« je vprašal cesar.

»Zdaj se pesem konča,« je razložil Andrejček.

»Ampak to ni pravi konec!«

»Gotovo ne, še precej časa bo minulo, da bom znal vsega. Zdaj je stiska za vse, le še majhno merico dobre volje imam in tudi smeha mi je že zmanjkalo.«

»Tega ne razumem,« je rekel cesar.

»Tega ne razumemo,« so pritrdili dvorjani.

Pograbili so Andrejčkove gosli in raztrgali zadnje tri strune.

»Da ne boš več takih igrall!«

»Prav je!« je odločil cesar.

Nato so ga zapodilili.

Tako so bile zdaj gosli brez strun. Andrejček jih je nosil pod pazduho in ko so ljudje uzrli godca, so vse pustili in šli za njim. Potrli so ga gledali, tipali gosli in izpraševali, če je zdaj vsega konec.

»Mogoče bi lahko napel druge strune,« je rekel vrvar. »Nekaj prav tenkih vrvic imam doma.«

»Mogoče bi se dalo kako drugače napraviti,« so razlagali kmetje. »Pri nas v hribih je še nekaj starih godcev, ti razumejo take reči.«

»Prav za prav morajo gosli same od sebe zapeti,« so rekli brezposelni po dolgem premišljevanju. Imeli so zadosti časa in so vse natančno premislili. »Saj tudi mi živimo brez dela in hrane.«

»To so posebne sorte čudeži,« je odgovoril Andrejček. Malo je dvomil, če bi hotele gosli kar tako zapeti, vendar jih je vzdignil. Strun niso imele in nekako čudno je bilo, ko je podrsal z lokom po njih.

»Da bi le zapele!« si je zaželel na vso moč in gosli so se nenadoma oglasile:

»Zora zlata v hribih vstaja,
vzdigni se, ponižna raja!«

»Jezus, Marija, to je pa čudna pesem!« so osupnili ljudje in si zakrili obraze z rokami.

»Kaj bo čudna!« je dejal Andrejček. »To je nekaj prav vsakdanjega. Ampak nerodna je. Tako neznansko hrešči, kar noče zveneti mehko in toplo kakor včasih.«

In znova in znova je potegnil z lokom po goslih. Zmeraj se je oglasila ista pesem.

Čez nekaj časa so znali vsi tisto nerodno pesem.

»Kaj pa zdaj!« so rekli.

»Zdaj gremo pa na Brezje,« je povedal nekdo. »Toliko časa že nismo bili gori, skoraj že deset let. Saj veste, človek nima ne časa ne denarja in ne more nikamor. Tam gori je pa tako lepo...«

»Meni je vseeno!« je pritrdil Andrejček.

Šli so, obredli vso dolensko stran in romali mimo Ljubljane na sever. Mimogrede so po vaseh klicali ljudi, naj gredo z njimi.

»Kaj pa je?« so izpraševali tisti, ki niso ničesar vedeli o pesmi in o goslih.

»Kaj hoče biti? Na božjo pot gremo! Toliko nas je kakor še nikoli. Spodobi se, da greste še vi!«

»Seveda,« so rekli vaščani, »saj bodo otroci varovali.«

»Kar s seboj jih vzemite!«

Zapri so vrata in odšli vsi. Bile so jih vse poti polne. Spredej je šel Andrejček in ves čas je sviral tisto čudno in lepo pesem.

Sem in tja so jih dohiteli gospodje v kočijah. Izpraševali so jih v vseh jezikih, kam gredo.

»Na Brezje,« so odgovarjali, »na naše Brezje!«

Gospodje pa niso mogli razumeti vsega. Pognali so avtomobile, da bi prišli poprej do letovišča, kjer bi se zabavali. Ponekod so ustavili romarje orožniki, ko so pa videli, da nima nihče orožja, so se nasmehnili in še otroke so pobožali.

»Le pojdite,« so rekli, »pa še za nas molite.«

Bila je silna množica, niti do cerkve niso mogli vsi, kaj šele, da bi stopili vanjo in pozdravili Marijo.

»Grem pa jaz na prosto,« je rekla Marija Pomagaj in stopila iz oltarja.

»Ali ste prišli?« je pozdravila Andrejčka na pragu. »Dolgo vas ni bilo, težko sem že čakala.«

Ljudje so pokleknili in molili.

Proti večeru so se pa spomnili: »Ko bi šli še kam drugam,« so rekli, »kam daleč!«

Marija Pomagaj se je žalostno nasmehnila.

»Ko so pa povsod železni zidovi!«

»Oh, to ni nič!« so vzkliknili otroci. »Ti ne veš, kako znamo plezati!«

»Pa pojdimo!« je rekel Andrejček.

Vzdignili so se in sredi noči so prišli do železnih zidov.

»To je tako preprosta stvar,« so rekli ljudje. »Malo prestavili jih bomo vendar in bo svet drugačen.«

Po dva in dva so prijeli za kos zidu in ga nesli čez hribe. Proti jutru so prišli do velike reke. Stopili so čez njo. Tam so se ustavili, položili zid na tla in mirno rekli:

»Tako! Zdaj bo vse dobro. Zdaj gremo pa še malo na Goro.«

Šli so, molili so tri dni in tri noči in godec je sviral vse pesmi, kar jih je znal in vedel.

Nato so se vrnili proti domu, nekateri so pa ostali kar tam.

»Tukaj je tako dobro,« so rekli. »Le povejte našim, da jih pozdravimo.«